

2. E- learning - ключ до якісної освіти.

Автор: Болтак Ірина Степанівна

Сьогодні широко вживаними є інформаційні технології, або комп'ютерні. Комп'ютер вносить у сучасну освіту дуже істотні зміни аж до можливого перегляду в майбутньому класно-урочної системи організації навчального процесу. Сьогодні комп'ютер дає можливість дитині бути комп'ютерної грамотною. Він активно використовується при вивченні майже всіх предметів. Він є і засобом індивідуалізації навчання і засобом колективної комунікації (інтернет), відкриває шлях до знань і досвіду всього людства, що в умовах глобалізації є важливим чинником успішності людини і нації.

Починаючи вчитися в школі, дитина відчуває певний дискомфорт, тому найважливіше завдання вчителя – допомогти школяру побороти страх і невпевненість. Сучасний комп'ютер сполучаючи в собі можливості телевізора, відеомагнітофона, книги, калькулятора, будучи універсальною іграшкою, здатної імітувати інші іграшки й всілякі ігри, разом з тим він є для дитини тим рівноправним партнером, здатним дуже тонко реагувати на її дії й запити, якого їй так часом не вистачає. Тому все більше число батьків, учителів і учнів приходять до висновку, що в результаті отриманих знань про комп'ютер й придбаних навичок роботи на ньому діти будуть краще підготовлені до життя й матеріального благополуччя в мінливому світі.

Так як більшість сучасних дітей мають вдома комп'ютери, то стає зрозумілим застосування інформаційно-комунікативних технологій у загальноосвітніх початкових закладах. Пильний інтерес дитини, до комп'ютерної грамотності, дає педагогам більше варіантів подачі навчальної інформації, більше можливостей зацікавити учнів, створювати умови для продуктивної праці.

За теоретичним підходом до визначення поняття, e-learning - це навчання, що базується на Інтернет-технологіях, які передбачають, з одного боку, інтерактивну самоосвіту, а з іншого - інтенсивну консультаційну т'юторську підтримку студента чи учня. [11]. На рівні інтерактивної самоосвіти, методичними засадами якої є принципи навчання за допомогою взаємодії з навчальними ресурсами з мінімальною участю викладача й інших студентів, вже стало загальноновизнаним упровадження мультимедійного підходу: інтерактивних баз даних, електронних журналів, комп'ютерних навчальних програм, електронних підручників.

На теперішній час у світі електронне навчання (e-learning) розвивається досить активно, чому сприяє підвищений попит на освітні послуги та рівень розвитку ІКТ. Найбільше користувачів електронного навчання налічується в США та Канаді. Серед Європейських країн лідерами є Великобританія, Германія, Італія та Франція.

Експерти ЮНЕСКО вважають, що для відповідності кваліфікації працівників до рівня інформаційного суспільства, необхідне впровадження в освітній процес електронного навчання, що орієнтує студентів на новий стиль освіти та сприяє розвитку їх умінь та навичок для подальшого навчання протягом усього життя [8].

E-learning - як основний інструмент модернізації та розвитку суспільства.

Електронна освіта або e-learning є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства. Вона сприяє оновленню форм, засобів, технологій та методів викладання дисциплін; розширенню доступу до знань для всіх рівнів населення з урахуванням можливості побудови власної траєкторії навчання; формуванню в учнів навичок XXI століття.

Термін «e-learning» стає все більш популярним, але перед тим, як перейти до розгляду питання розвитку електронної освіти в інших країнах і в Україні, хотілося б зупинитися на визначенні цього поняття. Наведемо декілька тлумачень поняття «електронне навчання».

Марк Розенберг (Marc Rosenberg) дав таке тлумачення терміну e-Learning: e-Learning – використання Інтернет-технологій для надання широкого спектра рішень, що забезпечують підвищення знань та продуктивності праці; e-Learning базується на трьох основних принципах: робота здійснюється по мережі;

доставка навчального контенту кінцевому користувачу здійснюється за допомогою комп'ютера з використанням стандартних Інтернет-технологій [5, 10].

Еллісон Роззетт (Allison Rossett) визначає e-Learning так: Web-навчання (WBT) або електронне навчання, або онлайн навчання – це є підготовка кадрів, що знаходиться на сервері або на комп'ютері, який підключений до мережі Інтернет (World Wide Web) [2].

Фахівці ЮНЕСКО вважають, що e-Learning – це навчання за допомогою Інтернет і мультимедіа [1, 7]. Дуже часто електронну освіту вважають синонімом таких понять, як «дистанційне навчання» і «система дистанційного навчання». Але це не зовсім одне й те ж. Ці терміни є взаємопов'язаними, але кожен несе в собі своє змістове навантаження. Наприклад, існує дистанційне навчання, яке не є електронним, коли навчальні матеріали доставляються кур'єром або поштою, так само як є електронне навчання, яке не можна вважати дистанційним. Під дистанційною освітою, у першу чергу, розуміють навчальний процес, коли учень і вчитель знаходяться на відстані, спосіб передавання матеріалу наразі не має значення. В електронній освіті весь навчальний матеріал представлений тільки в електронному вигляді. Для уточнення поняття «e-learning» візьмемо за основу визначення цього терміну представниками ЮНЕСКО, а саме «e-learning – це навчання за допомогою Інтернету і мультимедіа». Але хотілося б його трохи розширити. Вважаємо за доцільне дати таке визначення: електронна освіта (e-learning) – це спосіб організації навчально-виховного процесу, який базується на використанні ІКТ, технологій мультимедіа й Інтернету з метою створення системи масового навчання і перепідготовки населення, підвищення якості освіти за рахунок покращення доступу до ресурсів і сервісів, а також віддаленого обміну знаннями і сумісної праці.

Існує велика кількість тлумачень, що роблять акцент на інших аспектах e-Learning. Наведемо декілька із них:

e-Learning – широкий набір додатків і процесів, що забезпечують: навчання, побудоване на використанні web-технологій; навчання, побудоване з використанням персонального комп'ютера, віртуальних класних кімнат; і засоби організації взаємодії користувачів по мережі. e-Learning включає в себе доставку навчального контенту через Інтернет, аудіо- і відеозапис, супутникове мовлення, інтерактивне телебачення і CD-ROM [4];

e-Learning – навчання, побудоване з використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій. Охоплює весь спектр дій, починаючи від підтримки процесу навчання, до доставки навчального контенту слухачам [4].

Останнім часом все більшого поширення набуває термін електронного навчання 2.0. Термін електронного навчання 2.0 відображає тенденції в сфері організації електронного навчання, пов'язані з використанням технологій Веб 2.0. На відміну від електронного навчання, що припускає використання дистанційних курсів, які пропонуються студентам з метою проведення процесу навчання, електронне навчання 2.0 припускає використання засобів Веб 2.0: блоги, вікі, підкасти, соціальні мережі тощо [4].

Сьогодні електронне навчання в Україні може повноцінно розвиватися при наявності нормативно-правової бази; навчальних закладів електронного навчання; контингенту студентів; кваліфікованих викладачів; навчальних програм і курсів; відповідної матеріально-технічної бази; фінансової підтримки тощо.

Дані про стан електронного навчання в нашій країні та в усьому світі свідчать про нагальну необхідність його стимулювання, щоб забезпечити динамічний і прогресивний розвиток та впровадження на всіх рівнях освіти, перш за все, – вищої, тому що електронне навчання є інноваційною технологією, спрямованою на професіоналізацію та підвищення мобільності тих, хто навчається, і на сучасному етапі розвитку ІКТ воно може розглядатися як технологічна основа фундаменталізації освіти [8, 84].

В Україні досвід застосування електронних навчальних програм ще не такий глибокий через порівняно нещодавній вступ країни до єдиного мультимедійного простору та впровадження Інтернет-мереж. Проте, e-learning стає дедалі популярнішим, тому що, за результатами досліджень учених, має такі ключові переваги: навчання в зручному місці в зручний час та в зручному темпі, висока якість електронних навчальних матеріалів з посиланнями на актуальні наукові публікації, наявність електронних бібліотек, форумів, дискусій тощо [14].

Не слід забувати, що всім процесом e-learning керує вчитель або, як його іноді називають, тьютор. Він контролює процес навчання, проводить відеолекції або вебінари, форуми або веб-конференції, розробляє і перевіряє тестові завдання з метою виявлення рівня знань.

Хоча значний обсяг роботи під час електронної освіти учні виконують самостійно, як і в заочному навчанні, e-learning дає можливість інтерактивного спілкування між учнями і вчителями. Сучасні студенти та школярі — в основному мережеве покоління, для яких електронний спосіб отримання інформації (в даному випадку саме навчальної) є нормальною складовою життя. У цілому високі технології в освіті вітаються учнями, — знання, вміння, навички знадобляться у самовдосконаленні та кар'єрному зростанні. Інформаційні комунікаційні технології стали їх робочим інструментом.

Стрімкість сучасного світу вимагає застосування найбільш швидких і дешевих способів процесів генерації і передачі знань. E-learning є одним з можливих інструментів, які дозволяють вирішувати цю гостру проблему сучасності.

Наразі, технології e-learning потужно розвиваються. Наприклад, обсяг розвитку ринку e-learning прогнозується вартістю в 107 млрд. доларів на 2015 рік. Позиція України в рейтингу розвитку технологій електронного навчання лише 10 місце в світі, пропустивши вперед такі країни як Індія, Китай, Малайзія, Польща, Румунія, Чехія, Бразилія, Індонезія, Колумбія. Повільність впровадження провідних світових технологій в освіті в Україні має об'єктивні причини. Перш за все це комерційний чинник. Більшість з освітніх платформ потребують значних коштів для функціонування. Крім того, e-learning часто асоціюють з різновидом класичної школи, що далеке від істини. Третім чинником повільного застосування є потреба модернізації всієї освітньої системи.

Ефективність впровадження електронної освіти є очевидною, оскільки це й дистанційне навчання, й управління освітнім процесом, й автоматизація документообігу освітніх закладів. Переваги електронної освіти — це економія часу (за даними Cedar Group), навчання за допомогою e-learning потребує на 35-45% менше часу), збільшення швидкості запам'ятовування навчального матеріалу на 15-25% порівняно з очними формами навчання, можливість навчання в зручному темпі і в будь який час, доступність навчання для всіх категорій учнів, можливість повертатися до матеріалу, який є не зовсім зрозумілим, необмежену кількість разів.

Але з іншого боку, є й відкриті питання, які потребують вирішення. Основний недолік - за e-learning майже відсутня мотивація ззовні. Це призводить до того, що міцніші й глибші знання отримують ті, хто має високу внутрішню мотивацію.

Незважаючи на те, що існують проблеми і ця форма освіти є досить новою, досвід упровадження електронної освіти в зарубіжних країнах показав, що її ефективність не нижча за ефективність традиційної освіти за умов наявності якісного освітнього контенту і грамотної побудови курсу. Цей факт є визнаним на рівні ООН і ЮНЕСКО.

У наш час у багатьох країнах світу електронна освіта стала невід'ємною частиною сучасної освіти. Мільйони людей у всьому світі охоплені e-learning. Абсолютним світовим лідером у цій сфері є Південна Корея, у якій завдяки величезним інвестиціям відбувається адаптація всієї системи освіти (початкової, середньої, вищої, освіти дорослих й управління освітою) до інформаційного суспільства. Коли у 2000-х роках перед цією країною постало завдання трансформації економіки, на законодавчому рівні було прийнято рішення про зрівняння у правах традиційної й електронної освіти. За офіційними даними, упровадження програми «Домашній репетитор», якою учні користувалися вдома, дозволило підвищити рівень освіти в Кореї на 40%. На сьогоднішній день система «Cyber Home Learning System», яка дає змогу отримати освіту, не виходячи з дому, інтегрована в трьох із кожних чотирьох корейських шкіл. У країні також працюють вже 19 електронних університетів. В інших країнах також відбувається розвиток електронної освіти. Так, у Франції на державному рівні ІКТ й Інтернет були оголошені першою життєвою необхідністю й основними засобами побудови майбутнього нації. Головною задачею національної системи освіти Франції є впровадження e-learning у всі сфери навчального процесу: від дитячих садків до навчання дорослих. Показовим є той факт, що світові лідери в галузі електронної освіти (США, Фінляндія, Сингапур, Південна Корея, Канада, Австралія, Нова Зеландія) є також лідерами в економіці.

В Україні вже зроблено перші кроки щодо реалізації e-learning. У 2012 році розпочато роботу з розроблення

нормативно-правової бази, яка буде покладена в основу нової форми освіти. Незаперечним є той факт, що електронна освіта неможлива без належного якісного контенту, тому одним із найважливіших кроків на шляху до e-learning в Україні можна вважати розробку і затвердження положення про електронні освітні ресурси (наказ МОН молоді та спорту від 01.10.2012 р. №1060). Воно визначає поняття електронних освітніх ресурсів (далі — ЕОР), їх види, порядок розроблення й упровадження. Згідно з цим положенням, ЕОР — це навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали і засоби, розроблені в електронній формі і представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу, у частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами. Тобто навчальний контент електронної освіти складається, як і в традиційній освіті з підручників, лекцій, практичних завдань, тестів тощо, але представлений в електронному вигляді. З появою і постійним збільшенням кількості ЕОР усе актуальнішим стає питання їх збереження, локалізації, каталогізації, надання доступу до них з дотриманням норм законодавства й інтересів правовласників, захисту авторських прав на ЕОР відповідно до чинної нормативно-правової бази. Саме з метою визначення поняття базового термінологічного апарату, порядку розробки й організації репозитарію ЕОР (сховища, місця зберігання) розроблено проект положення про репозитарій ЕОР. У положенні визначено репозитарій ЕОР як інформаційну систему, що забезпечує зосередження в одному місці сучасних ЕОР з можливістю надання доступу до них через технічні засоби, у тому числі в інформаційних мережах (як локальних, так і глобальних). Положення, після проходження процедури громадського обговорення, доопрацьовується і корегується.

Ще одним кроком до електронної освіти можна вважати проект положення про дистанційне навчання, який розроблено на виконання Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 року № 494. Це положення визначає основні засади організації і реалізації дистанційної форми навчання. Зараз документ проходить процедуру погодження з департаментами МОН. У стадії доопрацювання знаходиться проект концепції розвитку електронної освіти в Україні, метою якої є визначення засад і створення умов для досягнення європейських стандартів якості освітніх послуг і надання рівних умов доступу до них на основі використання ІКТ. 25 лютого 2013 року в рамках XVI Міжнародної виставки навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні — 2013» відбувся круглий стіл щодо обговорення цього важливого документа, у якому взяли участь представники Національної академії педагогічних наук України, Національного центру «Мала академія наук України» Національної академії наук України, компаній Intel, «Електронні освітні системи», видавництва «Шкільний світ» тощо. Олександр Стрижак, заступник директора з наукової роботи Національного центру «Мала академія наук України» НАН України, під час виступу наголосив на актуальності документа. За його словами, вибудова віртуального середовища є необхідністю сьогодення, оскільки комп'ютер уже не є елементом, а стає середовищем здобуття освіти.

У ході обговорення документа присутні звернули увагу на окремі проблеми, пов'язані з упровадженням електронної освіти в Україні. Це, насамперед, відсутність стандартів щодо ІКТ (компетентності вчителів і вимог до контенту, як зазначила Тетяна Нанаєва, директор освітніх програм Intel. Віталій Лапінський, завідувач лабораторії навчання інформатики Інституту педагогіки НАПН України, наголосив на необхідності оновлення ДержСанПіНів, які були прийняті у 1998 році і є застарілими. Заступник директора Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України Олег Спірін у своєму виступі торкнувся питання щодо створення нової нормативної бази і підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Усі присутні акцентували увагу на актуальності й необхідності електронної освіти на сучасному етапі розвитку країни.

Однак науковці України розглядають електронну освіту не як заміну традиційної, а як додаткову, спрямовану на здобуття поглиблених знань і майбутнє професійне вдосконалення або перекваліфікацію. Саме тому e-learning, як систему навчання з використанням ІКТ, слід раціонально інтегрувати в сучасну освіту, залишаючи поряд з новітніми і традиційні засоби навчання. З огляду на зазначене вище, можна стверджувати, що Україна впевнено крокує до електронної освіти, яка є ключовою рушійною силою в багатьох галузях і необхідною умовою розвитку сучасного суспільства.